

LA PROMOCIÓ ESCOLAR: un enfocament metodològic diferent per a garantir l'escolarització

La Promoció escolar o el programa per a la Promoció de l'escolarització de l'alumnat gitano és per a molts, tant a Catalunya com en la resta del país, un programa certament desconegut.

És per a nosaltres, com a professionals i per descomptat com a gitanos i gitanes, summament important difondre el procés realitzat com un clar símptoma del treball ben desenvolupat. D'agrair si fos necessari, la predisposició que van tenir les administracions, en aquell moment convenient, per millorar la situació dels gitanos i les gitanes i per evidenciar que és inexcusable treballar conjuntament i de manera transversal per donar solució als problemes socials vinculats al fracàs escolar i/o a l'abandó escolar.

Avui, que està tan de moda parlar de bones pràctiques, se'ns fa difícil creure que a causa d'una sèrie de criteris purament econòmics, certs discursos buits de continguts amagats en una sola paraula, crisi, puguin dinamitar les il·lusions de molts professionals i ofegar les expectatives creades a una multitud d'escolars i als seus respectius familiars.

Tot això, els fa conscients que després de lluitar, esforçar-se, i demostrar que ser gitano/a no està en contra d'anar a escola, a la Llar d'Infants, a la Universitat o simplement assistir al Centre de formació d'adults, poden veure's abandonats, discriminats o simplement enganyats en primer terme per un membre de la seva pròpia comunitat, en el qual han dipositat tota la seva confiança per iniciar aquest viatge cap al canvi.

No és del meu plaer iniciar aquest escrit amb aquestes paraules. La meua funció com a Promotor Escolar no és fer-me imprescindible, és clar, però com jo, existeixen

altres 12 persones que caminen diàriament per diferents indrets de Catalunya. Tot, per evidenciar, per demostrar que ser gitano o gitana no està renyit amb assistir a l'escola, visualitzant cadascun d'ells i d'elles que és necessari estrènyer llaços entre els agents socials d'aquests territoris i la comunitat per la qual treballen, tot i respectant la diversitat cultural del territori. Però, sobretot, per mostrar sense por i sense prejudici que existeixen aspectes culturals molt llunyans, però que hi ha d'altres que són comuns, i aquests, afortunadament, els que no ens diferencien són els que estem fent visibles dia a dia, per millorar la cohesió social, la convivència, el civisme...

En definitiva, tot i que no sigui mesurable, treballem per enfortir la ciutadania d'un humil barri obrer que lluita cada dia per millorar la seva qualitat de vida, independentment a l'ètnia a la qual pertanyin els seus veïns.

En aquests moments, on el final comença ha estar cada vegada més a prop, i sense voler ser pessimista, és agradable recordar el punt de partida.

El programa per a la Promoció escolar de l'alumnat gitano a Catalunya, des dels seus inicis l'any 2006, forma part del desenvolupament del "Pla Integral del Poble Gitano" de la Generalitat de Catalunya.

Aquest pla, inclou una sèrie d'accions per compensar les desigualtats històriques que ha sofert el Poble Gitano i facilitar la seva promoció social i la millora col·lectiva de la seva situació a Catalunya.

Des d'aquesta perspectiva tècnica, per aconseguir aquest objectiu, des del Departament d'Educació, en aquell moment, es

va veure necessària la realització d'una acció educativa que assegurés que tot l'alumnat gitano estigués escolaritzat i poder així garantir la igualtat d'oportunitats per a la consecució de l'èxit educatiu, com a mesura d'ascensió social i prevenció de possibles situacions de risc social.

L'objectiu d'aquest programa específic durant aquests anys ha estat procurar una escolarització el més normalitzada possible i reeixida, especialment a les zones de Catalunya on els percentatges d'absentisme de l'alumnat gitano eren molt elevats. Tenint en compte aquesta premissa, la reducció de l'absentisme escolar hauria de poder contribuir a l'augment de la promoció social del "Poble Gitano" que, encara en molts aspectes, es pot considerar en risc d'exclusió i marginació.

Conjuntament amb la Fundació Privada Pere Closa, encarregada d'executar el programa, el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya va creure convenient especificar i difondre els objectius del programa donat que els Serveis Educatius de les respectives zones havien d'acollir i incorporar aquest nou perfil professional als centres escolars dels territoris, així com els múltiples agents socials vinculats als mateixos, poguessin tenir constància d'aquest recurs específic i participar tant en el disseny d'accions per aconseguir els objectius del Programa per la Promoció Escolar com assumir la seva responsabilitat respecte el problema social que significa per a un municipi l'absentisme i el fracàs escolar d'una gran part de la seva ciutadania.

Malgrat haver transcorregut sis anys des d'aquell moment, aquests objectius específics segueixen sent:

- Promoure l'escolarització total de

l'alumnat gitano a Catalunya en les diferents etapes del sistema educatiu mitjançant la prevenció, diagnòstic i actuació precoç contra l'absentisme escolar.

- Aconseguir l'èxit escolar i la promoció sociolaboral de l'alumnat gitano.
- Promoure els valors de la cultura gitana dins del currículum escolar i de la vida del centre educatiu.

Per a això, La Fundació Privada Pere Closa va veure necessària, per la seva experiència prèvia, que el Promotor/a escolar pogués definir i estructurar la seva intervenció en tres àmbits, a priori molt diferents entre si però necessaris per iniciar el treball comunitari que calia fer:

- Centre escolar (alumnes i professors)
- Famílies
- Entorn

Marcar un patró metodològic per al conjunt de zones va ser molt difícil. És més, avui dia ho segueix sent malgrat el bagatge i l'experiència professional adquirida. Aquesta consideració no és aleatòria, més aviat és deguda a l'anàlisi continuat de les particularitats dels territoris, sumada, òbviament, a l'heterogeneïtat de la comunitat gitana i els múltiples objectius i propòsits que tenen els diferents agents socials.

Per tal de fer més fàcil el desplegament de les accions així com la inclusió d'aquests professionals als Equips d'Assessorament Psicopedagògic, va ser necessari alinear els Objectius Generals del Programa amb els plans de treball dels diferents professionals d'aquests equips. Per aquestes circumstàncies, cada Promotor/a dissenya un pla de treball per a cada centre educatiu on intervé i en coherència amb el pla de treball de l'EAP. D'aquesta manera, les accions que es desenvolupen estan sota la supervisió dels membres referents establerts per part dels coordinadors dels Serveis Educatius de la zona.

El resultat d'aquesta suma de factors ens porta a que només es puguin marcar els criteris més generals de la intervenció. Aquest fet pot veure's com un aspecte

negatiu o de fragilitat del Programa, però també és cert que el fet d'estar en continu contacte amb la comunitat, des de qualsevol dels tres àmbits d'intervenció, ens obliga a actuar de manera continuada, convertint-nos en agents socials "proactius" deixant espais (molt marcats) per a la reflexió, la planificació i l'acció socioeducativa.

Malgrat això, cal destacar que les zones específiques per a la intervenció no van ser escollides a l'atzar. Totes elles reunien una sèrie de condicionants i singularitats que el Departament d'Educació va considerar necessàries per implementar i assegurar ràpidament l'èxit del programa.

Actualment, a l'espera que les retallades pressupostàries no afectin al programa, s'intervé a la zona Est de la ciutat de Girona (Barri de la Font de la Pólvara), Figueres, Lleida (ciutat), Tarragona (Barri de Camp Clar), Reus, Barcelona (Barri de Gràcia, Hostafrancs i Nou Barris), Sabadell, Badalona (Barri de Sant Roc), l'Hospitalet de Llobregat (Barri Polígon Gornal- Bellvitge) i per últim, al municipi del Prat de Llobregat, concretament al barri de Sant Cosme.

És al Prat de Llobregat, al barri de Sant Cosme, on s'inicia el procés d'implementació d'aquest programa dins del Pla Educatiu d'Entorn.

Aquest Pla Educatiu va ser una iniciativa sensiblement diferent a la resta de plans d'entorn impulsats des del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, tant pels seus objectius com pel grau de compromís i col·laboració plena per part de l'Ajuntament del municipi.

Pel meu cas, cal dir que aquesta és la zona on desenvolupo la meva intervenció, i és important destacar aquest fet a causa del que suposava en aquell moment la incursió d'aquest nou perfil professional, gitano, dins dels Serveis Educatius, com un nou membre dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic, i per a l'abordatge de l'absentisme treballant d'igual a igual.

Reitero, aquesta situació, encara que avui pugui semblar normal o poc sorprenent; per a la comunitat gitana és un gran assoliment: social, cultural, polític i educatiu.

La veritat és que no importa l'àmbit. Lo destacable d'aquesta circumstància és que un professional, repeteixo, gitano, pugui elaborar i compartir les reflexions i l'anàlisi sobre com millorar la participació dels pares, donar la seva opinió sobre quina és la millor manera per abordar una sèrie de situacions dins del context educatiu d'un barri, etc.

Però el més important, és que es fa sent molt conscient que és necessari fer-ho des d'una interacció dialogada, des de l'inici, des dels centres educatius, amb el professorat i amb tots els agents socials i educatius de la comunitat.

Com ja s'ha esmentat anteriorment, els àmbits d'intervenció del Promotor Escolar es van exportar a la resta de zones gràcies a l'experiència prèvia obtinguda a Sant Cosme des del "Pla Educatiu (PEESC)", on els diferents agents socials i membres de l'EAP van col·laborar i construir un model metodològic que va tenir uns resultats d'èxit gairebé immediats i que hores d'ara encara es mantenen, malgrat que la manca de recursos i possibles retallades posin en perill la seva continuïtat, així com, els processos de millora encetats.

L'incipient èxit de la meva praxi, si se'm permet dir-ho així, està lligat estretament a l'èxit del "Pla Educatiu", i aquest ha vingut donat pel que consideràvem, docents i agents socials, que les famílies, les entitats i els diferents serveis i recursos de les administracions al territori eren elements estratègics bàsics pel desenvolupament del projecte. La fonamentació teòrica i metodològica en la qual se sostenen totes les activitats parteixen del respecte a la identitat i a les seves particularitats.

D'aquesta forma es fa inevitable demostrar que cap identitat, per molt majoritària que sigui, es pot elevar com a positiva i adequada si no és capaç de permetre la pròpia construcció de la identitat dels seus membres des de la diversitat. Per aquest motiu, comencem a parlar de processos de mediació per resoldre conflictes, a iniciar i evidenciar com era possible la transformació dels conflictes en processos educatius.

Com diu Carlos Giménez, la Mediació social

intercultural és una modalitat d'intervenció de terceres parts, en i sobre situacions de multiculturalitat significativa, orientada cap a la consecució del reconeixement de l'altre i l'acostament de les parts, la comunicació i la compressió mútua, l'aprenentatge i el desenvolupament de la convivència, la regulació dels conflictes i l'adequació institucional, entre actors socials o institucionals etno-culturalment diferenciats.

En certa manera, per a nosaltres com a Promotors Escolars i especialment pel meu cas, dins del Servei Educatiu, com a part implícita en el desplegament del Pla Educatiu de Sant Cosme i per a qualsevol dels agents socials que ho configuren, la "Mediació Intercultural" en qualsevol direcció en la qual s'aplicava, especialment en l'àmbit escolar i comunitari, tenia i té la finalitat de reduir l'absentisme. Aquest fet ha estat fonamental per obtenir bons resultats.

Aquests resultats han retroalimentat a tot

el conjunt de participants, membres de la comunitat veïnal i educativa. Va ser necessari destacar que les accions executades amb els i les alumnes anaven més allà de l'escola, estaven orientades al fet que de forma sistemàtica fessin arribar a les seves famílies les ganes i el seu interès per aprendre. Al mateix temps, aquestes iniciaven un exercici de corresponsabilitat i suport en el procés educatiu dels seus fills/es.

Per anar apropant-nos al final d'aquest article, voldria destacar alguns aspectes que queden fora del marc general del Programa Promotors Escolars, però que al seu torn són fruit del desenvolupament del programa. Considero que és important, donar mostres d'agraïment per donar-me l'oportunitat d'ajudar a construir una "societat intercultural" molt més justa i equilibrada, així com, facilitar-me aquest espai per poder difondre aquest treball conjunt ple de llums i d'esperança cap a la reducció del fracàs escolar de l'alumnat gitano de Ca-

talunya.

Durant tot l'article he intentat que les paraules poguessin mostrar els meus sentiments, la meua il·lusió, les meves ganes de seguir creixent, perquè se que alguns d'aquells petits individus que no assistien a l'escola de forma normalitzada avui acaben la seva escolarització obligatòria amb èxit.

Han estat ells i elles els protagonistes dels continus processos de mediació amb Directors/es, Inspectors/es d'Educació, Polícies, Comerciants, Conductors d'autobusos, Operaris de manteniment, Conserges i personal tècnic dels Centres Cívics de la ciutat... Moltes gràcies a tots i totes per continuar aquesta lluita.

Miguel Angel Franconetti Andrade

Promotor Escolar del Servei Educatiu del

Prat de Llobregat

Membre de la Fundació Privada Pere Closa

